

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародних економічних відносин та логістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор
ННІ «Каразінський інститут
міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»
Микола ПИСАРЄВСЬКИЙ

«27» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ФІРМИ

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

галузь знань: **С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**

спеціальність: **С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)»**

спеціалізація: **С1.01 «Економіка»**

освітня програма: **Міжнародне підприємництво**

вид дисципліни: **обов'язкова**

факультет: **ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»**

2026/2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

«27» серпня 2026 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

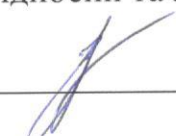
Шолом Аліна Сергіївна,

к.еко.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та логістики

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин та логістики

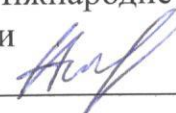
Протокол № 1 від 26.08.2026 року

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та логістики

 Анна ЗАЙЦЕВА

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)», спеціалізація: С1.01 «Економіка»

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародне підприємництво» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

 Аліна ШОЛОМ

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»,

Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

 Ганна ПАНАСЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Економіка фірми» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародне підприємництво» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)», спеціалізацією С1.01 «Економіка».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Економіка фірми» є формування у здобувачів системного розуміння економічних засад функціонування підприємства, закономірностей формування та використання його ресурсів, витрат, доходів і фінансових результатів, а також набуття практичних навичок аналізу господарсько-фінансової діяльності фірми, оцінювання її ефективності та обґрунтування економічних і управлінських рішень в умовах мінливого ринкового середовища.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- формування теоретичних знань щодо сутності, принципів і закономірностей функціонування підприємства (фірми) в системі ринкових відносин;
- засвоєння методичних підходів до аналізу та оцінювання трудових, майнових і фінансових ресурсів підприємства та ефективності їх використання;
- формування навичок планування основних показників діяльності підприємства та обґрунтування економічних і управлінських рішень;
- засвоєння методів аналізу витрат, собівартості продукції, доходів, ціноутворення, прибутку та рентабельності підприємства;
- формування здатності оцінювати вплив змін ринкового, економічного та регуляторного середовища на результати діяльності фірми;
- набуття практичних навичок використання економічної, фінансової та ринкової інформації для оцінювання стану підприємства, виявлення проблем його функціонування та обґрунтування напрямів підвищення ефективності діяльності;
- розвиток умінь застосовувати сучасні цифрові інструменти для опрацювання, аналізу та представлення економічної інформації про діяльність підприємства.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
2-й	—
Семестр	
4-й	—
Лекції	
32 год.	8
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	8
Лабораторні заняття	
—	—
Самостійна робота	
56 год.	104
Індивідуальні завдання	
—	

* у разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

1.6. Перелік компетентностей, що формує дисципліна

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері міжнародного підприємництва з урахуванням закономірностей функціонування глобальних ринків, міжнародної економічної інтеграції, економічних ризиків і викликів у міжнародному середовищі. Фахівці володіють компетенціями для прийняття стратегічних рішень, управління міжнародними бізнес-проектами, прогнозування економічних процесів, ефективною оцінки ризиків, використання цифрових технологій та інновацій у підприємницькій діяльності.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ФК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

ФК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

ФК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

ФК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

ФК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

ФК15. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких структур.

ФК16. Здатність оцінювати та прогнозувати вплив глобальних політичних та економічних подій на підприємницьке середовище для прийняття обґрунтованих підприємницьких рішень.

ФК17. Здатність розв'язувати прикладні завдання в сфері обліку, аналізу, контролю, оподаткування міжнародних підприємницьких структур.

ФК18. Здатність застосовувати цифрові технології для аналізу ринкових даних, конкурентного середовища та поведінки споживачів у міжнародному контексті.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дисципліна

РН3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

РН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

РН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами.

РН10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність їх діяльності.

РН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

РН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

РН25. Здійснювати вибір та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких структур.

1.8. Пререквізити: вивчення навчальних дисциплін Економікс.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Економічні засади функціонування підприємства (фірми) в системі ринкових відносин

Тема 1. Підприємство та фірма в соціально орієнтованій ринковій економіці

Економічна сутність термінів «фірма» та «підприємство». Підприємство як суб'єкт господарювання, його місце в системі ринкових відносин. Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин. Організаційно-економічні умови функціонування підприємств. Поняття економічного суверенітету, самоокупності та самофінансування. Зовнішнє середовище функціонування підприємства, його характеристика. Ринок та його інфраструктура: торговельно-посередницька, виробнича, фінансово-кредитна, інформаційно-інноваційна, соціальна та інші. Державний регуляторний механізм діяльності підприємства. Пряме державне регулювання діяльності підприємства, економічні важелі регулювання. Види підприємства та їх класифікація. Економічні особливості різних видів підприємств. Об'єднання підприємств. Напрями та види діяльності підприємства, права в питаннях планування та розвитку, залучення та використання ресурсів, розпорядження прибутком.

Тема 2. Економічна характеристика продукції підприємства

Загальна характеристика, систематизація та методи вимірювання продукції, що виробляє та реалізує підприємство. Поняття «номенклатура та асортимент продукції, що виробляється», «товарна», «валова», «чиста», «реалізована продукція», «валовий оборот підприємства». Товарна політика підприємства і механізм її здійснення. Життєвий цикл товару та його значення для розробки товарної політики підприємства. Формування асортименту товарів та управління ним. Розробка товарної марки та здійснення її правової охорони.

Тема 3. Планування діяльності підприємства

Зміст та основні принципи планування діяльності підприємства. Поняття та види планів, систематизація планів підприємства. Технологія планування діяльності підприємства. Цільові характеристики діяльності підприємства, їх класифікація, вимоги до формування. Залежність цілей господарювання від стадій життєвого циклу підприємства. Дерево цілей та його побудова. Стратегічне планування діяльності підприємства. Види стратегій діяльності. Вибір та розробка стратегії. Діагностика реалізації обраної стратегії. Тактичне та оперативне планування. Система планів економічного та соціального розвитку підприємства. Методи планування окремих показників господарсько-фінансової діяльності. Оцінка якості планів підприємства.

Розділ 2. Потенціал підприємства

Тема 4. Трудові ресурси підприємства

Трудові ресурси підприємства та характеристика їх видів. Принципи і завдання формування трудових ресурсів в умовах ринкової економіки. Фактори, що впливають на формування трудових ресурсів. Продуктивність праці робітників: поняття та методи оцінки. Фактори, що впливають на продуктивність праці та їх класифікація. Основні напрями підвищення продуктивності праці та ефективності трудових ресурсів підприємства. Методи нормування витрат праці на підприємстві. Форми мотивації праці робітників. Системи оплати праці та їх характеристика. Тарифна система, її зміст, призначення та використання на підприємстві. Мінімальна заробітна плата і фактори, що її визначають. Державне регулювання мінімальної заробітної плати і її вплив на рівень ставок та окладів окремих робітників. Тарифна система, її зміст та умови використання. Сутність контрактної форми оплати праці. Форми додаткової заробітної плати, особливості їх

застосування на підприємствах з різними формами власності. Форми та системи преміювання на підприємстві. Соціальні виплати та пільги як стимулюючий фактор продуктивності. Методичні інструменти аналізу чисельності та фонду оплати праці підприємства. Зміст плану з праці та порядок його розробки. Обґрунтування потреби підприємства у трудових ресурсах. Методи планування фонду оплати праці. Шляхи раціоналізації витрат у складі фонду оплати праці підприємства.

Тема 5. Майнові ресурси (активи) підприємства

Сутність активів підприємства та їх місце в системі ресурсного забезпечення діяльності. Класифікація активів підприємства. Характеристики підприємства, що визначають особливості формування його активів. Поняття, склад та класифікація необоротних активів підприємства. Особливості необоротних активів підприємства як складової його ресурсів. Сутність, класифікація та особливості відтворення основних засобів підприємства. Амортизація як інструмент відтворення основних засобів та джерело формування фінансових ресурсів: поняття, методи нарахування. Методичні інструменти оцінки стану, руху та ефективності використання основних засобів підприємства. Нематеріальні активи підприємства: сутність, класифікація, призначення, особливості формування та відтворення. Довгострокові фінансові інвестиції підприємства: поняття, класифікація, методи оцінки. Оборотні активи підприємства: економічна сутність та класифікація. Відмітні характеристики оборотних активів як складової ресурсів підприємства. Поняття та особливості кругообігу оборотних активів підприємства. Сутність та методика оцінки виробничого, операційного і фінансового циклів підприємства. Запаси як складова ресурсного забезпечення підприємства: сутність, класифікація, види вартості та методи оцінювання вибуття. Дебіторська заборгованість підприємства як складова економічних ресурсів підприємства: сутність, склад, види вартості, призначення та класифікація. Сутність і класифікація грошових активів підприємства та їх еквівалентів. Відмітні особливості грошових активів як складової майнових ресурсів підприємства. Особливості кругообігу грошових активів підприємства та інструменти його забезпечення. Методичні інструменти аналізу активів підприємства. Обґрунтування планового обсягу активів підприємства: завдання, етапи та методи. Резерви прискорення оборотності активів підприємства.

Тема 6. Фінансові ресурси (капітал підприємства)

Фінансові ресурси підприємства: сутність, склад, класифікація та джерела формування. Місце фінансових ресурсів у складі ресурсів підприємства. Відмітні характеристики підприємства, що визначають особливості формування його фінансових ресурсів. Кругообіг фінансових ресурсів підприємства в процесі формування його капіталу. Капітал як складова ресурсів підприємства: характеристика сутності з позицій різних підходів та принципи його формування. Класифікація капіталу підприємства. Власний капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості. Особливості формування залежно від основних характеристик підприємства. Позиковий капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості. Особливості формування залежно від основних характеристик підприємства. Кредитування як механізм формування позикового капіталу підприємства: поняття, принципи, завдання. Особливості, форми та інструменти банківського і небанківського кредитування підприємства. Поняття структури та вартості капіталу підприємства. Методичні підходи до оцінки ефекту фінансового важеля та середньозваженої вартості капіталу підприємства. Методичні інструменти аналізу капіталу підприємства: поняття, завдання, етапи та основні методи. Планування обсягу і структури капіталу підприємства: сутність, етапи та методи. Резерви зростання капіталу підприємства. Сутність інвестиційної діяльності підприємства. Класифікація інвестицій. Критерії оцінки ефективності реалізації інвестиційних проектів.

Розділ 3. Фінансові результати діяльності підприємства

Тема 7. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції

Сутність понять витрати, поточні та капітальні витрати підприємства, виробнича собівартість продукції, послуг і робіт. Взаємозв'язок та взаємообумовленість ресурсів і поточних витрат підприємства. Класифікація поточних витрат. Особливості складу поточних витрат в окремих галузях економіки. Показники собівартості продукції та порядок їх обчислення. Поняття калькулювання продукції підприємства. Вибір калькуляційних одиниць. Калькулювання повних витрат на виробництво продукції та послуг. Методи калькулювання собівартості. Особливості калькулювання собівартості продукції на підприємствах окремих галузей. Методичні інструменти аналізу поточних витрат підприємства. Зміст і механізм дій виробничого лівериджу. Фактори, що впливають на формування поточних витрат підприємства. Шляхи раціоналізації складу витрат підприємства. Методи планування поточних витрат підприємства. Кошторис витрат виробництва: поняття, склад та методика складання. Резерви раціоналізації поточних витрат підприємства.

Тема 8. Доходи та цінова політика підприємства

Доходи підприємства в системі економічних показників його діяльності. Класифікація доходів підприємства. Сутність, механізм формування доходів від операційної діяльності підприємства. Особливості формування доходів від операційної діяльності в окремих галузях господарювання. Фактори, що впливають на доходи від операційної діяльності. Цінова політика підприємства як фактор формування його доходів від реалізації продукції: сутність та етапи розроблення. Характеристика ціноутворюючих факторів. Методи ціноутворення. Напрями забезпечення ефективності цінової політики. Методичні інструменти та послідовність аналізу доходів підприємства. Планування доходів підприємства: поняття, завдання і послідовність. Етапи планування доходів підприємства. Методи планування доходів підприємства: особливості та умови їх застосування. Поняття та класифікація резервів зростання доходів підприємства.

Тема 9. Фінансові результати діяльності підприємства

Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності підприємства. Місце прибутку в системі економічних показників діяльності підприємства. Сутність, функції та значення прибутку, джерела його утворення. Механізм формування чистого прибутку підприємства у взаємозв'язку з основними видами його діяльності. Показники рентабельності підприємства та фактори, що їх визначають. Методичні інструменти та послідовність аналізу прибутку підприємства. Обґрунтування прибутку на плановий період: завдання та методичний інструментарій. Резерви зростання прибутку підприємства: поняття, класифікація, методика оцінки. Використання чистого прибутку підприємства. Аналіз фінансового стану бізнесу.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Економічні засади функціонування підприємства (фірми) в системі ринкових відносин												
Тема 1. Підприємство та фірма в соціально орієнтованій ринковій економіці	14	4	4			6	12	2				10
Тема 2. Економічна характеристика продукції підприємства	10	2	2			6	12		2			10
Тема 3. Планування діяльності підприємства	14	4	4			6	10					10
Усього за розділом 1	38	10	10	0	0	18	34	2	2	0	0	30
Розділ 2. Потенціал підприємства												
Тема 4. Трудові ресурси підприємства	14	4	4			6	14	2				12
Тема 5. Майнові ресурси (активи) підприємства	14	4	4			6	14	2				12
Тема 6. Фінансові ресурси (капітал підприємства)	14	4	4			6	14		2			12
Усього за розділом 2	42	12	12	0	0	18	42	4	2	0	0	36
Розділ 3. Фінансові результати діяльності підприємства												
Тема 7. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції	15	4	4			7	14	2				12
Тема 8. Доходи та цінова політика підприємства	10	2	2			6	14		2			12
Тема 9. Фінансові результати діяльності підприємства	15	4	4			7	16		2			14
Усього за розділом 3	40	10	10	0	0	20	44	2	4	0	0	38
Усього годин	120	32	32	0	0	56	120	8	8	0	0	104

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми та зміст практичного завдання	Денна форма, год.	Заочна форма, год.
1	Тема 1. Підприємство та фірма в соціально орієнтованій ринковій економіці. Практичне завдання «Економічний профіль підприємства». Обрати реальне українське або зарубіжне підприємство та охарактеризувати його за основними класифікаційними ознаками: вид економічної діяльності, організаційно-правова форма, форма власності, розмір, ринки діяльності. Визначити основні цілі та функції підприємства, його ключових стейкхолдерів. Проаналізувати фактори зовнішнього і внутрішнього середовища та оцінити їх вплив на діяльність фірми.	4	—
2	Тема 2. Економічна характеристика продукції підприємства. Практичне завдання «Аналіз виробничої програми підприємства». На основі вихідних даних проаналізувати номенклатуру й асортимент продукції підприємства, визначити обсяги виробництва та реалізації у натуральному і вартісному вираженні, розрахувати показники динаміки та структури продукції. Оцінити виконання виробничої програми та визначити фактори, що впливають на зміну обсягів виробництва і реалізації.	2	2
3	Тема 3. Планування діяльності підприємства. Практичне завдання «План діяльності фірми». На основі запропонованої ситуації сформулювати систему планових показників підприємства на наступний період. Розрахувати планові обсяги виробництва і реалізації, потребу в основних ресурсах та очікувані економічні результати. Розробити базовий, оптимістичний і песимістичний сценарії діяльності та обґрунтувати управлінські рішення для кожного з них.	4	—
4	Тема 4. Трудові ресурси підприємства. Практичне завдання «Ефективність використання персоналу». На основі даних підприємства проаналізувати склад і структуру персоналу, розрахувати середньооблікову чисельність працівників, показники руху кадрів, продуктивність праці, трудомісткість продукції, фонд оплати праці та середню заробітну плату. Оцінити ефективність використання трудових ресурсів та запропонувати заходи щодо підвищення продуктивності праці.	4	—
5	Тема 5. Майнові ресурси (активи) підприємства. Практичне завдання «Оцінка ефективності використання активів підприємства». Проаналізувати склад і структуру необоротних та оборотних активів підприємства. Розрахувати показники руху і стану основних засобів, фондів, фондовіддачу, фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт оборотності оборотних коштів та тривалість одного обороту. Визначити резерви підвищення ефективності використання майнових ресурсів.	4	—
6	Тема 6. Фінансові ресурси (капітал підприємства).	4	2

	Практичне завдання «Формування та оцінка структури капіталу підприємства». Визначити склад і структуру власного та позикового капіталу підприємства. Розрахувати показники фінансової автономії, фінансової залежності та співвідношення власного і позикового капіталу. Порівняти можливі джерела фінансування діяльності підприємства та обґрунтувати вибір оптимальної структури капіталу з урахуванням вартості та ризику залучення ресурсів.		
7	Тема 7. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції. Практичне завдання «Формування собівартості та аналіз беззбитковості». Класифікувати витрати підприємства за економічними елементами, статтями калькуляції, способом віднесення на продукцію та залежністю від обсягу виробництва. Розрахувати виробничу і повну собівартість одиниці продукції, маржинальний дохід, точку беззбитковості та запас фінансової міцності. Проаналізувати вплив зміни обсягу виробництва, цін і витрат на результати діяльності підприємства.	4	—
8	Тема 8. Доходи та цінова політика підприємства. Практичне завдання «Формування ціни та доходу підприємства». На основі запропонованих даних розрахувати дохід від реалізації продукції та сформувати ціну за різними методами ціноутворення. Проаналізувати вплив зміни ціни та обсягу продажу на дохід підприємства. Порівняти декілька цінових стратегій і обґрунтувати найбільш доцільний варіант для підприємства з урахуванням витрат, попиту та конкурентного середовища.	2	2
9	Тема 9. Фінансові результати діяльності підприємства. Практичне завдання «Комплексна оцінка результативності діяльності підприємства». На основі фінансово-економічних показників розрахувати валовий, операційний та чистий прибуток, показники рентабельності продукції, продажів, активів і власного капіталу. Проаналізувати динаміку фінансових результатів, визначити основні фактори зміни прибутку та рентабельності. Розробити рекомендації щодо підвищення прибутковості й ефективності діяльності підприємства.	4	2
	Разом	32	8

5. Завдання для самостійної роботи

№ теми	Види та зміст самостійної роботи	Денна форма	Заочна форма
1	Підприємство та фірма в соціально орієнтованій ринковій економіці. Опрацювати сутність понять «підприємство», «фірма», «підприємництво», основні цілі, функції та принципи діяльності підприємства. Систематизувати види підприємств за формою власності, розміром, організаційно-правовою формою та характером діяльності. На прикладі обраного підприємства охарактеризувати його місце у ринковому середовищі,	6	10

	основних стейкхолдерів та чинники зовнішнього і внутрішнього середовища.		
2	Економічна характеристика продукції підприємства. Опрацювати поняття номенклатури, асортименту, якості та конкурентоспроможності продукції, виробничої програми підприємства. На прикладі обраного підприємства дослідити асортимент і структуру продукції, динаміку обсягів виробництва та реалізації. Визначити чинники, що впливають на формування продуктової програми підприємства, та підготувати вихідні дані для практичних розрахунків.	6	10
3	Планування діяльності підприємства. Опрацювати сутність, принципи, методи та види планування діяльності підприємства. Скласти схему взаємозв'язку стратегічного, тактичного та оперативного планування. На прикладі обраної фірми визначити основні планові показники її діяльності та розробити спрощений прогноз розвитку за базовим, оптимістичним і песимістичним сценаріями.	6	10
4	Трудові ресурси підприємства. Опрацювати склад і структуру персоналу підприємства, показники чисельності та руху кадрів, продуктивності праці й оплати праці. На основі даних обраного підприємства або запропонованого кейсу проаналізувати чисельність і структуру персоналу, динаміку заробітної плати та продуктивності праці. Визначити основні напрями підвищення ефективності використання трудових ресурсів.	6	12
5	Майнові ресурси (активи) підприємства. Опрацювати склад, структуру та економічне призначення необоротних і оборотних активів підприємства. Систематизувати показники стану, руху та ефективності використання основних засобів і оборотних коштів. На прикладі реального підприємства проаналізувати структуру його активів та визначити напрями підвищення ефективності використання майнових ресурсів.	6	12
6	Фінансові ресурси (капітал підприємства). Опрацювати сутність і класифікацію фінансових ресурсів підприємства, джерела формування власного та позикового капіталу. Порівняти основні способи фінансування діяльності підприємства: власні кошти, банківське кредитування, лізинг, залучення інвесторів. На прикладі обраного підприємства дослідити структуру капіталу та оцінити її вплив на фінансову стійкість і ризик діяльності.	6	12
7	Поточні витрати підприємства та собівартість продукції. Опрацювати класифікацію витрат підприємства за економічними елементами, статтями калькуляції, способом включення до собівартості та залежністю від обсягу виробництва. Скласти схему формування виробничої та повної собівартості продукції. Дослідити структуру витрат обраного підприємства або галузі, визначити резерви їх оптимізації. Опрацювати методику розрахунку точки беззбитковості та запасу фінансової міцності.	7	12
8	Доходи та цінова політика підприємства. Опрацювати	6	12

	види доходів підприємства, принципи та методи ціноутворення, чинники формування ціни. Порівняти витратний, ринковий, конкурентний та ціннісний підходи до встановлення ціни. На прикладі конкретного товару або послуги дослідити цінову політику підприємства, порівняти її з цінами конкурентів та визначити чинники зміни доходів від реалізації.		
9	Фінансові результати діяльності підприємства. Опрацювати порядок формування фінансових результатів підприємства та систему показників прибутку і рентабельності. На основі відкритої фінансової звітності обраного підприємства дослідити динаміку доходів, витрат і фінансового результату. Розрахувати основні показники рентабельності, визначити чинники зміни прибутковості та запропонувати напрями підвищення ефективності діяльності підприємства.	7	14
	Разом	56	104

6. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не заплановано.

7. Методи навчання

Викладання навчальної дисципліни «Економіка фірми» передбачає поєднання традиційних, проблемно-орієнтованих, розрахунково-аналітичних та інтерактивних методів навчання, спрямованих на формування системного розуміння закономірностей функціонування підприємства та практичних навичок обґрунтування економічних рішень.

Під час лекційних занять застосовуються пояснювально-ілюстративний, проблемний та аналітичний методи, тематичні презентації, аналіз економічних ситуацій, фінансово-економічних показників, графіків, таблиць і статистичних матеріалів.

Під час практичних занять використовуються розрахунково-аналітичні завдання, кейс-метод, ситуаційний аналіз, порівняльний метод, робота з фінансовою та статистичною інформацією підприємств, робота в малих групах, дискусії та презентація результатів виконаних завдань.

Значна увага приділяється аналізу діяльності реальних підприємств. Здобувачі досліджують структуру та динаміку ресурсів підприємства, його виробничі й фінансові показники, розраховують показники продуктивності праці, ефективності використання основних і оборотних засобів, структури капіталу, собівартості, беззбитковості, доходів, прибутку та рентабельності.

Під час виконання практичних і самостійних завдань застосовуються цифрові інструменти для пошуку, систематизації, оброблення, розрахунку та візуалізації економічної інформації.

Самостійна робота передбачає опрацювання рекомендованої літератури, нормативних матеріалів, відкритих статистичних і фінансових даних,

виконання розрахунків, підготовку аналітичних таблиць, графіків, висновків і матеріалів до практичних занять.

У процесі навчання застосовуються:

- метод ситуаційного аналізу – для оцінювання конкретних проблем функціонування підприємства та обґрунтування можливих рішень;
- розрахунково-аналітичний метод – для визначення та інтерпретації показників господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- порівняльний метод – для зіставлення показників у динаміці, між підприємствами та з нормативними або середньогалузевими значеннями;
- кейс-метод – для комплексного аналізу економічних ситуацій і прийняття управлінських рішень;
- метод дискусії – для обговорення альтернативних способів використання ресурсів, оптимізації витрат, ціноутворення, фінансування та підвищення ефективності діяльності підприємства;
- метод презентації результатів – для представлення та аргументації висновків за результатами індивідуальної або групової аналітичної роботи.

8. Методи контролю

Під час вивчення навчальної дисципліни «Економіка фірми» застосовуються поточний та підсумковий семестровий контроль.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час практичних занять і самостійної роботи здобувачів та передбачає:

- виконання і захист практичних розрахунково-аналітичних завдань;
- розв'язання економічних задач і ситуаційних кейсів;
- аналіз діяльності реальних підприємств на основі відкритих фінансово-економічних даних;
- розрахунок та інтерпретацію показників використання ресурсів, витрат, доходів, прибутку, рентабельності та ефективності діяльності підприємства;
- участь в обговоренні результатів виконаних завдань та обґрунтуванні запропонованих економічних рішень;
- тематичне тестування за матеріалами дисципліни.

Під час оцінювання практичних завдань враховуються правильність застосування економічних категорій і методик розрахунку, коректність використаних даних, точність розрахунків, здатність інтерпретувати отримані результати, логічність та аргументованість висновків і обґрунтованість запропонованих рішень.

Для здобувачів заочної форми навчання та у разі скорочення аудиторного навантаження для малочисельних груп відповідні практичні завдання можуть виконуватися самостійно з поданням результатів через дистанційний курс та подальшим коротким захистом.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі **екзамену**.

Екзаменаційна	робота	включає:
–	теоретичне	питання;

- практичне розрахункове або ситуаційно-аналітичне завдання;
- тестові завдання.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання									Екзамен	Сума
Теми 1-9									разом	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
6	5	6	6	6	5	5	5	6	60	100

Поточний контроль – 60 балів.

Практичні розрахунково-аналітичні завдання – **45 балів**. Передбачено виконання дев'яти практичних завдань, кожне з яких оцінюється максимально у **5 балів**.

Критерії оцінювання практичного завдання:

- **5 балів** – завдання виконано повністю та правильно; коректно застосовано економічні методи й формули; розрахунки правильні; результати змістовно інтерпретовано; висновки логічні, аргументовані та містять самостійну оцінку ситуації;
- **4 бали** – завдання виконано правильно в основній частині, але наявні окремі неточності у розрахунках, інтерпретації або аргументації висновків;
- **3 бали** – основні елементи завдання виконано, проте наявні помилки або неповнота аналізу, висновки недостатньо обґрунтовані;
- **1–2 бали** – завдання виконано частково, допущено суттєві розрахункові або методичні помилки, результати недостатньо інтерпретовано;
- **0 балів** – завдання не виконано або його зміст не відповідає поставленому завданню.

Тематичне тестування – 15 балів. Тестування охоплює матеріал тем 1–9 і передбачає 15 тестових завдань, кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

Екзаменаційне завдання оцінюється в 40 балів:

- теоретичне питання – 10 балів;
- практичне розрахункове або ситуаційно-аналітичне завдання – 20 балів;
- тестові завдання – 10 балів.

Критерії оцінювання теоретичного питання – до 10 балів:

- **8–10 балів** – відповідь повна, правильна, логічна та аргументована; здобувач вільно володіє понятійно-категоріальним апаратом, встановлює причинно-наслідкові зв'язки, наводить доречні приклади та демонструє розуміння закономірностей функціонування підприємства та сучасних тенденцій розвитку підприємницького середовища;

- **5–7 балів** – відповідь загалом правильна, але має окремі неточності або недостатню глибину аргументації;
- **3–4 бали** – розкрито лише основні положення питання, наявні суттєві прогалини, неточності або слабе розуміння взаємозв'язків між економічними процесами;
- **1–2 бали** – відповідь фрагментарна, містить істотні помилки та не розкриває основного змісту питання;
- **0 балів** – відповідь відсутня або не відповідає поставленому питанню.

Критерії оцінювання практичного ситуаційного або аналітичного завдання – до 20 балів:

- **17–20 балів** – завдання виконано повністю та правильно; коректно обрано і застосовано методику розрахунку або аналізу; результати правильно інтерпретовано; висновки аргументовані та безпосередньо впливають з отриманих результатів;
- **13–16 балів** – завдання загалом виконано правильно, але допущено незначні неточності у розрахунках, аналізі або обґрунтуванні висновків;
- **9–12 балів** – правильно визначено основний спосіб розв'язання, проте допущено окремі суттєві помилки або аналіз проведено неповно;
- **1–8 балів** – завдання виконано частково, допущено істотні методичні чи розрахункові помилки;
- **0 балів** – завдання не виконано або виконано неправильно.

Тестова частина екзамену – 10 балів: 10 тестових завдань по 1 балу за кожну правильну відповідь.

Тестова частина екзамену – 15 балів: 10 тестових завдань по 1,5 бала за кожну правильну відповідь.

Здобувач вищої освіти допускається до підсумкового семестрового контролю з навчальної дисципліни за умови, що за результатами поточного контролю він набрав не менше 25 балів.

Використання технологій штучного інтелекту. Застосування ШІ під час вивчення дисципліни регулюється Політикою Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна щодо використання штучного інтелекту та Кодексом академічної доброчесності Університету.

Під час виконання практичних завдань дозволяється використовувати модель «ШІ як асистент» для пошуку і систематизації інформації, попереднього добору джерел, пояснення складних понять, структурування роботи, пошуку ідей та мовного редагування. Отримані матеріали мають допоміжний характер. Фінальний текст, розрахунки, аргументація, аналіз, інтерпретація результатів, висновки та прийняті рішення готуються здобувачем освіти самостійно. Відповіді ШІ не є науковими джерелами, а

відповідальність за достовірність наведених відомостей, посилань і результатів несе здобувач освіти.

Під час усного опитування, екзамену та інших контрольних заходів звернення до ШІ забороняється. Виняток становлять визначені викладачем завдання, що передбачають застосування моделі «ШІ як інструмент» для аналізу даних, створення візуалізацій, порівняння результатів роботи різних моделей або проведення навчальних експериментів. Умови та допустимі межі його застосування повідомляються до початку виконання завдання.

Кожна письмова робота повинна містити відомості про застосування ШІ. Якщо відповідні технології не використовувалися, зазначається: «Під час виконання роботи технології штучного інтелекту не використовувалися». В іншому випадку вказуються назва сервісу або моделі, дата, характер отриманої допомоги та опрацьовані за її допомогою елементи роботи. На вимогу викладача здобувач освіти надає використані запити, отримані відповіді, проміжні матеріали, вихідні дані або файли розрахунків.

Для підтвердження самостійності роботи та сформованості практичних навичок викладач може провести додаткове усне опитування або запропонувати пояснити послідовність дій, відтворити розрахунок, опрацювати дані, побудувати візуалізацію чи продемонструвати роботу з відповідним цифровим інструментом. Результати перевірки враховуються під час оцінювання. Дані автоматизованих ШІ-детекторів використовуються лише як допоміжна інформація.

Належним чином задеклароване застосування ШІ у встановлених межах не впливає на оцінку. Незадеклароване або заборонене використання, подання згенерованого матеріалу як власного чи неможливість підтвердити самостійність виконання основної частини завдання є підставою для оцінювання роботи у 0 балів та її повторного виконання. Рішення приймається за сукупністю матеріалів перевірки відповідно до критеріїв оцінювання та внутрішніх нормативних документів Університету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	Відмінно
70 – 89	Добре
50 – 69	Задовільно
0 – 49	Незадовільно

Зарахування неформальної освіти

Здобувачі вищої освіти можуть отримати додаткові бали за результати навчання, здобуті шляхом неформальної освіти, за умови їх змістової відповідності тематиці навчальної дисципліни та передбаченим нею результатам навчання. До таких форм можуть належати онлайн-курси на провідних освітніх платформах (Coursera, Prometheus та інших), сертифіковані тренінги, семінари, професійні освітні програми, а також навчальні заходи, організовані закладами вищої освіти, міжнародними організаціями, професійними асоціаціями та іншими визнаними установами.

Для розгляду питання про зарахування результатів неформального навчання здобувач має надати документ, що підтверджує успішне завершення відповідного курсу, тренінгу, програми або іншої освітньої активності. Вибір такої активності рекомендується попередньо погодити з викладачем з метою визначення її відповідності змісту навчальної дисципліни, обсягу опанованого матеріалу та результатам навчання, передбаченим робочою програмою.

Кожне звернення щодо визнання результатів неформальної освіти розглядається індивідуально. Процедура їх визнання здійснюється відповідно до Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. Рішення про визнання результатів навчання ухвалюється науково-методичною комісією ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» на підставі поданого здобувачем освіти пакета документів.

Кількість балів, що можуть бути зараховані за результатами неформальної освіти, визначається з урахуванням змісту, обсягу та рівня опанованих результатів навчання. Незалежно від кількості додаткових освітніх активностей загальна кількість балів за поточний контроль з урахуванням зарахованих результатів неформальної освіти не може перевищувати 60 балів.

10. Рекомендована література

Основна література

1. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 768 с.
2. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
3. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Л.О.Болтянська.- Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.
4. Економіка підприємства: Підручник: у 3 т./ за ред. А. В. Непрана, І. Ю. Шевченко. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2024, Т. 1, 537 с.
5. Стратегії розвитку бізнесу: теорія і практика : навч. посібник / Зоя Галушка, Олена Лусте. Чернівці : Чернівець. над. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 288 с.
6. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування» / А.В. Череп, О.В. Гамова, І.А. Козачок. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 268 с.
7. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. для студентів, які навчаються за спец.

051 Економіка / Е. І. Цибульська. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2021. 348 с.

Додаткова література

1. Бедриниць М. Д. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
2. Веретенников, В. І. Управління проектами : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 280 с.
3. Волошина С.В. Бізнес-планування: конспект лекцій. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2016. 64 с.
4. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 304 с.
5. Іванілов О. С. Економіка підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 728 с.
6. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 504 с.
7. Про затвердження Порядку проведення оцінювання заяв, критеріїв оцінювання та необхідної кількості балів (оцінки) для прийняття Державним центром зайнятості рішень про надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу, форми бізнес-плану, форми договору про надання мікрогранту, а також кінцевих строків подання заяв та граничної суми мікрогрантів. Наказ міністерства економіки України від 06.07.2022 № 1969 (зі змінами) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-22#Text>
8. Фінансовий менеджмент: практикум. Навч. посібник Вид. друге, доповн. / С. В. Нестерова. Київ : Видавничий дім «КОНДОР», 2019. 280 с.
9. 4 Steps to Creating a Financial Plan for Your Small Business. <https://www.netsuite.com/portal/resource/articles/financial-management/small-businessfinancial-plan.shtml>
10. Angner A. Course in Behavioral Economics. Palgrave Macmillan, 2012. 272 p.
11. Blonval A. Importance of Mexico in Foreign Corrupt Practice Act enforcement. 2018. URL: <https://ssrn.com/abstract=3353497>
12. Camerer C., Loewenstein G. Behavioral Economics: Past, Present, Future. In: Advances in Behavioral Economics. Princeton, NJ : Princeton University Press, 2004. P. 3–51.
13. Davenport H. J. The Economics of Enterprise. AUGUSTUS M. KELLEY·PUBLISHERS NEW YORK, 1968. 560 p. https://cdn.mises.org/The%20Economics%20of%20Enterprise_3.pdf
14. Financial Plan. <https://www.growthink.com/products/business-plantemplate/financial-plan>
15. How to Write a Business Plan in 9 Steps (2023). <https://www.shopify.com/blog/business-plan>
16. Ricketts M. The Economics of Business Enterprise. An Introduction to Economic Organisation and the Theory of the Firm, Fourth Edition. Elgar. 2019. 680 p.
17. Shevchenko I. Economics of enterprise: course book for practical classes and independent work of students. 2 nd edition, updated / I. Shevchenko, O. Dmytriieva. Kharkiv: FOP Brovin O.V., 2022. 156 p.
18. Variable and Absorption Costing. URL: <http://accountingverse.com/managerialaccounting/cvpanalysis/variable-and-absorption.html>

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

1. Верховна Рада України. URL: www.zakon.rada.gov.ua
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Міністерство фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua

4. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
5. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. URL: www.uaib.com.ua

12. Особливості навчання в умовах дії обставин непереборної сили

Навчання в умовах обставин непереборної сили здійснюється відповідно до наказів і розпоряджень ректора за змішаною формою або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборотою відвідування ЗВО здобувачам вищої освіти надається можливість скласти залік дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі, режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=7225>